

IN MEMORIAM...

Одна незабутня розмова*

З Василем Васильовичем першого разу я зустрівся в 1993 році у Львові, на другому міжнародному з'їзді українців. Він сидів у залі, де я прочитав моє повідомлення про українську пам'ятку 1588 р., котра зберігається в Будапешті. Потім на екскурсії, яка була долучена до програми з'їзду, угорські колеги Андраш Золтан та Іштван Удварі познайомили мене з ним особисто. З першої миті нашого знайомства я відчув ту шану та увагу, котра йшла від нього, звичайно, не до моєї скромної особи, а до предмету, яким я займався та й нині займаюсь – до письмових пам'яток української мови.

Через два роки професор Німчук був гостем нашої кафедри. Відділення *Українська мова та література* було відкрито в Сегеді якраз 1993 року, таким чином, не беручи до уваги те, що у нас працював лектор української мови, він став першим нашим закордонним викладачем. Тема його лекції була, а це я пам'ятаю донині, доля літери *г* протягом XX століття.

У той час я працював над виданням тексту вищезгаданого рукопису і запросив його стати одним із рецензентів моєї майбутньої книжки. (Другим рецензентом був мій професор Імре Х. Тот, котрий і звернув мою увагу на цю важливу пам'ятку *простой мови*.) Професор Німчук не відмовився, навіть попросив мене надіслати йому повний авторський варіант запланованої книжки, щоб удома він зміг детально перевірити стародавній текст, виправити в ньому мої помилки. Також він відкрив: “мій” рукопис тотожний з тим Скотарським учительним євангелієм, яке на той час вже було в науковому забутті.

Невеликий колектив Сегедського наукового університету, який дбає про українську філологію, починаючи з 1996 р. кожного третього року організує тут конференцію, матеріали котрої друкуються послідовно в черговому номері періодики *Hungaro-Ruthenica*. На своєму початку конференції мали суто вітчизняний характер, бо на них збирались україністи (історики, мовознавці та літературознавці) тільки з Угорщини. Але в 2011 р. наш науковий захід став міжнародним: у його роботі взяли участь також і закордонні гості, а групу українських

вчених завжди очолював Василь Васильович. З цікавою та ґрунтовною доповіддю він виступив і на конференції в 2014 р., але минулого року вже не наважився їхати в далеку подорож.**

Історія, яку я хочу розповісти, відбулася в Сегеді, десять тисячоліть. Того часу в Україні проводились гострі дискусії про мову русинів: чи вона є окремою східнослов'янською мовою, чи частиною південно-західного наріччя української. В угорському науковому середовищі були присутні прихильники обох теорій, а сам я вважав і тепер вважаю це питання (тобто розрізнення мови від діалекту) не науковою, а, у першу чергу, політичною проблемою. Тому я завжди запрошував на наші конференції науковців, незалежно від вживаної ними термінології. Але у мене була така мрія: хоча б раз в Сегеді організувати окрему конференцію, присвячену етнографічному, культурному та мовному аспектам цієї проблематики під назвою “Хто такі русини?”.

Про це говорив я в ресторані увечері перед днем його від'їзду. Він несподівано розсердився та підвищив голос. “Чому Ви хочете займатися такими справами? Який сенс може мати така конференція?”, – спитав нервово. Я спробув зрозуміти його: у нього відповідальна посада разом з низкою обов'язків, він не може дозволяти собі стільки ж, скільки я.

А наступного дня ми стояли на пероні сегедського вокзалу і почали прощатися. “Пане Кочіше, – сказав він уже тихо та спокійно, – організуйте-но ту конференцію.” Допитливість ученого здобула в нім перемогу над обережністю керівника академічного інституту...

З деяким сумом хочу ще додати: через тяжку хворобу мого колеги Іштвана Удварі та його смерть через декілька років після відновленої вище розмови, наша конференція про русинів так і не була проведена.

Міжай Кочіш

* Передруковується за виданням: Шаркань, В. (упор.) 2018, *Професор Василь Німчук у спогадах сучасників*. Ужгород: Карпати, 88–89.

** Публікації професора Німчука в нашій серії: Епіграфія гаманця, гіпотетично належного угорському королеві Іштвану I (Святому). *Hungaro-Ruthenica VI*. (2012), 147–156; Королевське (Нелабске) Євангеліє 1401 року. *Hungaro-Ruthenica VII*. (2015), 195–214.